

Vorbereiding op medische ingrepen

Vorbereiding op medische ingrepen
Van Linden van den Heuvel C. Dissertatie.
Groningen: Rijksuniversiteit Groningen,
1994; 112 bladzijden.

Het onderwerp van het onderzoek dat in het kader van deze dissertatie is uitgevoerd, was in eerste instantie de voorbereiding van volwassenaars en kinderen op belastende medische ingrepen bij de behandeling van kanker. Het uiteindelijk onderzoek is verricht met als doel het ontwikkelen van een interventie waarmee de standaardzorg voor venapuncties bij kinderen kan worden verbeterd. Voor alles dient gezegd te worden dat het om een voor de kindergeneeskunde zeer relevant onderwerp gaat, dat met grote nauwkeurigheid en gewetensvol is onderzocht. Mijn opmerkingen hebben vooral betrekking op de bijzonder bescheiden schaal waarop het al even bescheiden onderwerp is onderzocht. Dit staat in contrast tot de oorspronkelijke ambities en het gedegen onderzoeksinstrumentarium, een grotere onderzoekspopulatie waardig.

Binnen het onderzoek is het effect van interventies gericht op stressreductie bij kleuters van 3,5 tot 6 jaar en bij oudere kinderen in de leeftijdscategorie van 6 tot 18 jaar gemeten. De kleuters leerden een aantal technieken in vijf opeenvolgende sessies, voor de oudere kinderen was één sessie voorzien. Technieken die gehanteerd werden, varieerden van ademhalings- en ontspanningsoefeningen tot zelfcontrole-instructie en afleiding. Het instrumentarium is bekend uit de literatuur over stressreductie.

Bij de resultaten zijn uiteindelijk de gegevens van 36 3,5-6-jarigen, 11 6-10-jarigen en 19 11-18-jarigen betrokken. Daarnaast zijn er in dezelfde leeftijdscategorieën nog controlegroepen gevormd, waarbij de interventie niet heeft plaatsgevonden. De onderzoeker concludeert uit de resultaten van het onderzoek dat de interventie in het algemeen een positief effect heeft gehad en wel met name op de allerjongste deelnemers van 2,5-3 jaar. Curieus is daarbij dat de interventie met name een positief effect bleek te hebben gehad bij kinderen die de op stressbeheersing gerichte trucjes niet toegepast hadden.

De resultaten van dit bijzonder moeilijke onderzoek zijn voorspelbaar aan de magere kant. Vermoedelijk heeft iedere expliciete aandacht voor de angsten van de kinderen een positief effect. Voor de medicus practicus staan in het proefschrift geen echt nieuwe dingen. De conclusie uit het feit dat venapuncties bij kinderen in de praktijk nog met veel stress gepaard

gaan, is niet zozeer dat er geen instrumentarium beschikbaar is, maar veelal dat nog veel collega's onvoldoende prioriteit toekennen aan het verminderen van stress bij kinderen en daar dus ook onvoldoende ruimte in hun praktijkvoering voor inruimen. Het feit dat de bekende gegevens op dit terrein in dit proefschrift nog eens verzameld zijn, levert dus niets nieuws op, maar is toch opnieuw nuttig.

L.J. Krol

Reactie

De algemene teneur van de recensie van Krol zal veel onderzoekers bekend voorkomen: 'Niets nieuws onder de zon, dat wisten we allemaal al lang'. Doorgaans zegt dit meer over de defensieve houding van de betrokken beroepsbeoefenaar zelf dan over de kwaliteit van het betreffende onderzoek. Verschillende zinsneden uit de bespreking wijzen erop dat Krol de onderzochte problematiek onderschat.

Krol is van mening dat het onderwerp op bescheiden schaal is onderzocht. Anderhalf jaar lang zijn alle kinderen die werden opgenomen gescreeend op mogelijke deelname aan het onderzoek. Het feit dat er, binnen de door de subsidiegever toegestane periode, zo weinig kinderen zijn overgebleven, zegt meer over de problemen die het geeft om onderzoek uit te voeren in een klinische setting dan over de schaal waarop het onderwerp is onderzocht.

Ook het onderwerp van onderzoek, uitbreiding van de standaardzorg voor venapuncties, noemt Krol bescheiden. De stress die venapuncties geven, kan inderdaad bescheiden genoemd worden wanneer deze wordt afgezet tegen de pijn en stress van beenmerg- en lumbaalpuncties. Venapuncties behoren echter tot de meest uitgevoerde diagnostische procedures in een ziekenhuis; beenmerg- en lumbaalpuncties worden op aanzienlijk kleinere schaal uitgevoerd. Het is discutabel wanneer gesproken moet worden van een bescheiden onderwerp: een weinig voorkomende ingreep die veel stress geeft, of een veel voorkomende ingreep die relatief weinig stress geeft. De meeste aandacht voor medische ingrepen is tot nu toe uitgegaan naar ingrepen die niet door hun frequentie, maar door hun belasting de aandacht trokken. Het Stress Reductie Onderzoek vormt een pleidooi voor ingrepen die weliswaar minder belastend zijn, maar door hun frequentie een dagelijkse bron van stress voor betrokkenen vormen.

Als hoofdconclusie wordt geciteerd, dat de

interventie met name effectief was bij kinderen van ongeveer 3 jaar. De werkelijke hoofdconclusie van het onderzoek was, dat de interventie werkte, en met name werkte bij kinderen die naar een modelkind van het eigen geslacht hadden gekeken. De veronderstelling is, dat de interventie kinderen dermate veel vertrouwen gaf in de komende puncties, dat zij tijdens de puncties geen stressreductie-trucjes meer nodig hadden; er viel geen stress meer te reduceren.

Krol noemt de resultaten 'voorspelbaar aan de magere kant'. Het doel van het onderzoek was een interventie te ontwikkelen waarmee de standaardzorg voor venapuncties kon worden uitgebreid. Dit is gelukt. Venapuncties kunnen van nu af aan minder pijnlijk en vervelend voor kinderen worden gemaakt, dankzij de interventie die ontwikkeld is in het Stress Reductie Onderzoek. De waarde (en ook het doel) van het onderzoek is niet gelegen in uitbreiding van wetenschappelijke kennis, maar in het 'op de markt brengen' van een wetenschappelijk onderzocht produkt dat nog niet in Nederland voorhanden was. De medicus practicus kan hiervan profiteren.

Chiquit van Linden van den Heuvel

NOTA BENE

Een intensieve werkrelatie tussen huisarts en specialist kan leiden tot een weinig kritische houding ten opzichte van elkaar en is in die zin niet bevorderlijk voor de kwaliteit van verwijzingen.

Stelling bij: Geertsma A. De kwaliteit van verwijzingen [Dissertatie]. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 1994.

Huisartsen doen weinig moeite om invloed op het handelen van specialisten uit te oefenen, hoewel ze dit wel voorstaan.

Stelling bij: Engelsman C. De kwaliteit van verwijzingen [Dissertatie]. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen, 1994.

Partners die vragen worden minder overgeslagen.

Stelling bij: Schure LM. Partners van CVA-patiënten [Dissertatie]. Groningen: Rijksuniversiteit van Groningen, 1995.